experiment's 1st, 5th, 10th, 14th, 21st, and 30th days. Semi-thin sections were made from paraffin blocks and studied using a light microscope with a digital photomicroscope.

Results: on the first day, dystrophic changes in epitheliocytes of the integumentary pit epithelium, the cytoplasm of individual cells containing vacuoles of different sizes, a decrease in the number of secretory granules, and a characteristic polymorphism of the nuclei were revealed. The walls of the arterioles are spasmodic. On the 5th day, an increase in dystrophic and destructive changes was established in the epithelium of the fundal part of the stomach. The number of secretory granules progressively decreases, and areas of "desolation" are found in the apical part of the cytoplasm. The lumens of arterioles are widened, and there are signs of hyperhydration of the surrounding connective tissue. On the 10th day, karyopyknosis of epitheliocytes is detected. Irregularly shaped nuclei and decondensed chromatin are in the center of the cell. There are no secretory granules. By the 21st day, the integrity of the integumentary pit epithelium is restored. Oval-shaped nuclei, located in the basal parts of cells, contain decondensed chromatin and one nucleolus. Postcapillaries and venules are densely filled with uniform blood elements. On the 30th day of the experiment, there is a complete structural and functional recovery of the layer of superficial pit epitheliocytes with the recovery of the morpho-functional state of exchange hemomicrovessels.

Conclusions: it was established that intraperitoneal administration of λ-carrageenan leads to morpho-functional changes in the structural components of the mucous membrane of the fundal part of a rat's stomach, which have a staged course (alteration, exudation, proliferation). On the 30th day, the structural components of the stomach wall were thoroughly restored.

Keywords: λ-carrageenan, inflammation, dystrophic changes, structural components.

CHANGES IN VENULES OF GUM

Oleksiienko Vladyslav
Scientific adviser: D.Bio.Sc., prof. Bilash S.M., D.Med.Sc., prof. Pronina O.M.
Poltava State Medical University
Department of Clinical Anatomy and Operative Surgery
Poltava, Ukraine

Relevance: It is widely known that food and nutrient industries utilize food additives extensively to enhance the sensory qualities of their products. While food additives can improve the taste, texture, and appearance of food, they can also have negative effects on our health. Unfortunately, there is limited knowledge about the impact of food additives on the morphology of living tissues.

Aim: To address this gap in knowledge, a study was conducted to investigate the effects of a complex of food additives on the morphology and morphometry of the venules and their walls in the gingival epithelium of rats.

Materials and methods: The study was carried out on common white rats, which were subjected to a complex of food additives in an experimental setting. The study utilized relevant morphometric and histological techniques and included statistical analysis to obtain accurate and reliable results.

Results: The results of the experiment revealed that the food additives had significant effects on the venules in the gums, leading to various changes in the general diameter, average diameter of lumen, and wall thickness of the venules. These changes can be attributed to the impact of the food additives on the living tissues. Based on these findings, it can be concluded that food additives have a significant impact on the morphology of living tissues. The study provides important insights into the effects of food additives on the mucous membrane of the gums in rats, highlighting the need for further research to fully understand their impact on human health.

Conclusions: In conclusion, while food additives can enhance the sensory qualities of food, their impact on the morphology of living tissues is a cause for concern. Further research is needed to better understand the effects of food additives on human health and to develop strategies to minimize their negative impact.

Keywords: oral cavity, exogenous factors, sodium nitrite, monosodium glutamate, Ponceau 4R.

НАУКОВИЙ ВНЕСОК С.М.ДЄЛІЦИНА У РОЗВИТОК КЛІНІЧНОЇ АНАТОМІЇ ТА ОПЕРАТИВНОЇ ХІРУРГІЇ

Бобков Олександр Юрійович, Лавренко Катерина Дмитрівна, Живиця Олексій Олексійович
Науковий керівник: к.мед.н., доц. Коптев М.М.
Полтавський державний медичний університет
Кафедра анатомії з клінічною анатомією та оперативною хірургією
м. Полтава, Україна

Актуальність: із 2017-2018 навчального року у освітньо-професійних програмах студентів вітчизняних вишів з’явилася нова дисципліна – клінічна анатомія і оперативна хірургія. Передбачалося, що її введення до навчальних планів оптимізує вивчення матеріалу, який раніше розглядався у курсі оперативної хірургії і топографічної анатомії. Однак недосконалість навчальних планів, різке зменшення кількості годин, відведених для аудиторної роботи, невизначеність та дискусії щодо місця нової дисципліни серед освітніх компонент, призвели до того, що важлива практично

орієнтована напівклінічна дисципліна перестала вивчатися на належному рівні. А тому виникає ризик, що майбутні хірурги не зможуть «мислити фізіологічно та оперувати анатомічно» відповідно до принципу, сформульованого видатним вітчизняним топографоанатомом та хірургом, завідувачем кафедри оперативної хірургії та топографічної анатомії нашого вишу С.М.Дєліциним, ювілей якого відзначається у 2023 році. Клінічну анатомію він вважав однією із базових наук у підготовці фахівця хірургічного профілю.

Мета роботи: метою роботи було провести аналіз значення наукової діяльності С.М.Дєліцина для розвитку клінічної анатомії та оперативної хірургії

Матеріали та методи: проаналізовано наукові роботи з клінічної анатомії С.М.Дєліцина та їх значення для подальшого розвитку медичної науки від 80-х років XIX століття до нашого часу.

Результати: доктор медицини, професор Сергій Миколайович Дєліцин (1858-1918) – видатний хірург та науковець, який у 1900-1902 роках очолював у Харкові кафедру оперативної хірургії та топографічної анатомії. Його докторська дисертація була присвячена рухомості органів шиї при рухах голови, що має важливе практичне значення, оскільки пояснює біомеханізми травматичних ушкоджень органів шиї та обґрунтовує тактику подальшого оперативного лікування. У подальшому С.М.Дєліцин вивчав топографію заочеревинного простору, зокрема, ниркового ложа, описав патогенез рухомої нирки, встановив значення внутрішньочеревного тиску для фіксації органів черевної порожнини, досліджував топографоанатомічні зміни при різних патологічних процесах. Важливого значення професор Дєліцин надавав проведенню раціонального знеболення, що було відображено у його монографії «Місцеве і загальне знеболення», яка стала настільною для кількох поколінь хірургів. Вагомий внесок Сергієм Миколайовичем було зроблено й у розвиток медичної освіти. Він звертав особливу увагу не тільки на техніку проведення хірургічного втручання, а й на аспекти клінічної анатомії та фізіології; вважав, що необхідно обов'язково досліджувати загальну реакцію організму на операцію, а тому потрібно працювати не лише на трупному матеріалі, а й на тваринах.

Висновки: таким чином, наукова діяльність С.М.Дєліцина була практично орієнтованою, а тому не втрачає своєї актуальності для розвитку клінічної анатомії і нині.

Ключові слова: С.М.Дєліцин, клінічна анатомія, оперативна хірургія.

ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ СЛИЗОВОЇ ОБОЛОНКИ ПЕРЕГОРОДКИ ЛОБОВОЇ ПАЗУХИ ЛЮДИНИ

Гончар Анастасія Сергіївна, Колотило Дмитро Сергійович
Науковий керівник: д.мед.н., проф. Проніна О.М.
Полтавський державний медичний університет
Кафедра анатомії з клінічною анатомією та оперативною хірургією
м. Полтава, Україна

Актуальність: патології лобової пазухи займають провідне місце серед патологій інших приносових синусів. Ретельне дослідження структурної організації слизової оболонки та залоз фронтального синуса є актуальним для сьогодення.

Мета роботи: встановити морфофункціональні особливості організації залоз слизової оболонки перегородки лобової пазухи людини.

Матеріали та методи: використовували морфометричний метод і метод серійних напівтонких зрізів для визначення особливостей структурних компонентів залоз слизової оболонки лобової пазухи людини і дослідження структури залоз та її вивідних проток відповідно. Для вивчення місцевого захисного бар'єру залоз проводили імуногістохімічні дослідження.

Досліджувальним матеріалом була слизова оболонка фронтальної пазухи 18 людей обох статей, віком від 40 до 75 років, смерть яких настала від причин, які не пов'язані з патологічними процесами в лобовій пазусі.

Результати: були визначені серозні залози у складі слизової оболонки всіх стінок лобової пазухи людини. Встановлено, що кінцеві відділи цих залоз утворені клітинами кубічної форми з базофільною цитоплазмою. У верхівкових відділах були наявні оптично щільні секреторні гранули. В стінці кінцевих відділів, на відміну від інших стінок, було виявлено інтраепітеліальні лімфоцити.

Кінцеві відділи змішаних залоз слизової оболонки лобової пазухи людини утворені двома типами клітин – мукоцитами з центральним розташуванням й серицитами на периферії.

Були виявлені петлі, сформовані посткапілярами і венулами у навколо протоковій сполучній тканині.

Скупчення лейкоцитів(макрофаги, малі лімфоцити та плазматичні клітини) формувались по периферії часток змішаних залоз в пухкій сполучній тканині.

У щільній сполучній тканині перипротокової строми кількість лейкоцитів була менша, ніж у тканинах перацинарної. Розміщувались дифузно між волокнами колагену без утворень скупчень.

Висновки: підсумовуючи, можна зазначити, що на слизовій оболонці лобової пазухи визначають як серозні, так і змішані залози, що мають різні гістологічні особливості на кожній стінці перегородки та забезпечують зволоження синуса.

Ключові слова: лобова пазуха, слизова оболонка перегородки, залози.